

Det nationella metodinternatet för doktorander i statsvetenskap

---

Anders Lidström & Svante Ersson

Svensk statsvetenskap har i det nationella metodinternatet ett unikt forum för samverkan kring metodfrågor. Internatet har arrangerats varje år sedan 1976 och samlar relativt nyantagna doktorander i statsvetenskap till ett par dagars intellektuell samvaro. I stort sett samtliga institutioner som har forskarutbildning i statsvetenskap har deltagit under årens lopp. Deltagarantalet har varierat mellan fem och 30 doktorander och utöver detta har också ett antal lärare från varje utbildningsort varit med. Ansvaret för att arrangera internaten har alternerat mellan utbildningsorterna. Under de första åren var det institutionerna i Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg som delade på ansvaret. Senare kom även Umeå med som arrangörsort och under 2000-talet även Örebro och Växjö.

Internaten har för det mesta hållits i slutet av vårterminen och har ofta förlagts till en trevlig och naturskön kursgård. Modellen är att internatet utgör slutstation på en process som inletts med metodkurser på hemmaplan under vårterminen. Under normalt två intensiva dagar diskuteras doktorandernas metoduppsatser i seminarieform med i förväg utsedda opponenter. Ibland har även andra inslag ingått, t.ex. föreläsningar av externa gäster eller lärares presentationer av aktuell forskning. Ofta är metodinternatet den första "konferensen" för den nyantagna doktoranden och därmed också det första mötet med doktorandkollegor och lärare utanför den egna institutionen. Internatet skapar möjligheter till kontakter med andra forskarstuderande som befinner sig i ett tidigt skede av forskarutbildningen. Ibland har dessa kontakter bibehållits även i ett senare skede av den akademiska karriären. För de deltagande lärarna ger internatet möjligheter att få inblickar i pågående doktorandprojekt vid andra institutioner och att stämma av aktuella metodutbildningsfrågor mellan institutionerna. Internatet kan också sägas utgöra en del av den nationella kvalitetssäkringen av forskarutbildningen i statsvetenskap. Metodinternatet ger också goda möjligheter att känna av vad som för tillfället är de dominerande riktningarna i fråga om metod- och ämnesval bland svenska doktorander.

Under årens lopp har internatets kärnidé vidmakthållits samtidigt som det förändrats på ett sätt som speglar utvecklingen inom ämnet. Det är notabelt att internatet trots förändringarna kunnat försvara sin ställning. Det motsvarade inte bara ett behov när det etablerades utan upplevs även idag vara viktigt av de flesta institutioner som har forskarutbildning i statsvetenskap. Denna form av samarbete är unikt, inte bara i förhållande till andra forskarutbildningsämnen i Sverige utan också, vad vi förstått, i jämförelse med vad som är brukligt inom ämnet i andra länder. I det följande skall några huvuddrag i internatets historia tecknas – från tillkomsten vid ett par möten i Uppsala och Stockholm 1975 till 2010 års internat i Öjaby herrgård utanför Växjö.

HUR DET HELA STARTADE

Redan innan metodsamarbetet inleddes fanns ett nära samarbete mellan rikets fem statsvetenskapliga institutioner. Det hade bland annat manifesterats i en gemensam kurs i jämförande politik i Uppsala 1974 med Jean Blondel som inbjuden föreläsare. Det stora kommunalforskningsprogrammet som då avslutats hade också varit en gemensam angelägenhet för alla institutioner. Tillkomsten av Statsvetenskapliga förbundet år 1970 bidrog ytterligare till att stärka kontakterna mellan institutionerna. Dessutom arrangerades återkommande ämneskonferenser mellan institutionsledningarna för att dryfta gemensamma angelägenheter. Ambitionen var hög när det gällde att samordna institutionernas forskarutbildningar i fråga om bl.a. kursplaner, utbildningsinnehåll och tidpunkter för antagning.

I början av 1970-talet växte det fram en gemensam insikt om behovet av att förstärka samarbetet kring metodfrågor. Av de professorer som vid tillfället ledde institutionerna hade de flesta sin bakgrund i idéanalys och källkritik men de var angelägna om att stödja utbildningen i de kvantitativa metoder som var på väg att vinna insteg bland främst de yngre statsvetarna. Till detta kom också en ambition att göra svensk och europeisk statsvetenskap mindre beroende av den amerikanska. Flera doktorander hade fått metodutbildning i Ann Arbor, men tillkomsten av ECPR och sommarskolan i Essex försköt tyngdpunkten i europeisk riktning. Ett led i detta arbete var också att stärka metodutbildningen på hemmaplan.

Göteborgsinstitutionen hade varit en föregångare genom den mycket ambitiösa kurs i kvantitativ metod som Bo Särllvik initierat och utvecklat,

och som bl.a. Olof Petersson och senare Sören Holmberg medverkade i. En komponent i denna kurs var författandet av en metoduppsats, vilket också kom att få stor betydelse för att senare kunna arrangera nationella metodinternat. Även Leif Lewin och Jörgen Westerståhl var väl bevandrade i dessa metoder och uppmuntrade till deras användning. Olof Petersson rekryterades till Uppsala år 1974 bl.a. för att möjliggöra en motsvarande kurs vid denna institution. Petersson tog med sig modellen från Göteborg vilket bidrog till att denna fick ytterligare spridning.

På uppsalainstitutionens initiativ samlades doktorander från ett par institutioner för att diskutera metoduppsatser på Biskops Arnö den 2–3 april 1975. Leif Lewin, sedan 1972 professor skytteanus i Uppsala, inbjöd sedan de metodansvariga från de olika statsvetenskapliga institutionerna till ett planeringsmöte i Uppsala för att diskutera hur metodundervisningen kunde samordnas. Vid mötet, som hölls i slutet av april 1975, deltog förutom Leif Lewin bland andra även Gunnel Gustafsson, Lars Strömberg, Nils Stjernquist och Olof Petersson.

Vid mötet diskuterades metodutmaningen och man enades om att försöka möta denna med gemensamma åtgärder och genom att ta vara på och vidareutveckla den kompetens som fanns i landet. Man föreslog att metodkursens innehåll skulle standardiseras och en skiss till gemensam studieplan togs fram. Dessutom föreslogs att man återkommande skulle arrangera ett gemensamt metodinternat för doktorander. Förutom att bidra till metodträningen var ett viktigt motiv också att internatet skulle vara ett forum för möten mellan doktorander.

Resultaten från detta planeringsmöte kom sedan att rapporteras vid en konferens i Stockholm en dryg månad senare, den 5 juni 1975, om forskningen och forskarutbildningen vid de statsvetenskapliga institutionerna. Deltagare vid konferensen var Jörgen Westerståhl (ordförande), Pär-Erik Back, Nils Elvander, Leif Lewin, Rutger Lindahl, Hans F. Petersson, Olof Ruin, Nils Stjernqvist, Gunnar Wallin och Lars Strömberg. I § 2 anges följande:

Rapporterade Leif Lewin från samordningsgruppens utvärdering av vårens metodkurser.

Samordningsgruppen föreslog att de lokalt organiserade metodkurserna vårterminen 1976 avslutas med en gemensam internatvecka för behandling av term papers, diskussion av erfarenheterna från kurserna samt redogörelse för och diskussion av pågående forskningsprojekt. Bo Bjurulf, Olof Petersson, Gunnel Gustafsson, Sören Holmberg och Björn Wittrock förutsattes fungera som lärare under internatveckan.

Beslöts

att i överensstämmelse med gruppens förslag anordna en gemensam internatkurs under vårterminen 1976 i vecka 18;

att uppdra åt Sören Holmberg att i samråd med gruppens övriga medlemmar arrangera kursen, samt

att eventuellt anordna en gemensam specialkurs under läsåret 75/76; allt under förutsättning att medel erhålles från UHÄ.

Sören Holmberg och Göteborgsinstitutionen bjöd sedan in till det första nationella metodinternatet i statsvetenskap den 11–13 maj 1976 på hotell Marstrand. Förmiddagarna ägnades åt seminariediskussioner kring analysuppgifter och under eftermiddagarna hölls föreläsningar med metodinnehåll. Tisdag den 11 maj talade Bo Bjurulf om sannolikhetsmodeller och dagen efter inledde Olof Petersson på temat ”Att mäta sambandet mellan klass och röstning”. Sista dagens eftermiddag ägnades åt att diskutera utformningen av metodutbildningen i statskunskap. Deltagarna anslöt sig sedan till statsvetenskapliga förbundets årsmöte som hölls 13–14 maj på samma plats.

Även om beslutet vid mötet i juni 1975 bara avsåg att genomföra en konferens vid ett tillfälle blev internatet så lyckat att en fortsättning blev naturlig. Därmed gick också startskottet för det som blivit ett årligt återkommande arrangemang.

METODINTERNAT 1976–2010

Arrangörsort och plats för de 35 metodinternat som hittills genomförs sammanfattas i nedanstående tabell.

ÅR	ANSVARIG	PLATS
1976	Göteborg	Marstrand
1977	Uppsala	Skokloster
1978	Stockholm	Sånga-Säby
1979	Göteborg	Ronneby
1980	Lund	Båstad
1981	Linköping	St Annas Skärgård
1982	Göteborg	Skagen
1983	Uppsala	Skokloster
1984	Stockholm	Skärgården
1985	Stockholm	Höstsol

ÅR	ANSVARIG	PLATS
1986	Göteborg	Skagen
1987	Lund	Lund
1988	Uppsala	Österängen, Åland
1989	Umeå	Umeå
1990	Stockholm	Helsingfors
1991	Göteborg	Fredrikshavn
1992	Uppsala	Haga slott, Enköping
1993	Lund	Ystad
1994	Umeå	Kronlund
1995	Umeå	Kronlund
1996	Göteborg	Fredrikshavn
1997	Umeå	Kronlund
1998	Uppsala	Skokloster
1999	Lund	Åsljunga
2000	Göteborg	Hällsnäs
2001	Örebro	Loka brunn
2002	Umeå	Vindeln
2003	Uppsala	Friibergs
2004	Stockholm	Långholmen
2005	Lund	Bäckaskog
2006	Göteborg	Varberg
2007	Uppsala	Haga slott, Enköping
2008	Örebro	Loka brunn
2009	Umeå	Umeå
2010	Linnéuniversitetet	Öjaby herrgård

Figur 1. Genomförda metodinternat 1976–2010

Under årens lopp har metodinternaten behållit sin grundstruktur, men efter hand också förändrats.

– Från början dominerade metoduppsatser med inriktning mot kvantitativ metod eftersom det var kunskaper i sådant som ansågs vara i störst behov av förstärkning. Enstaka papper i kvalitativ metod kunde dock förekomma. Dominansen av det kvantitativa gjorde dock att Stockholmsinstitutionen valde att inte delta under några år i början

av 90-talet. Fr.o.m. 1998 öppnades emellertid internatet uttryckligen för både kvantitativa och kvalitativa metodpapper. Sedan 2003 deltar återigen statsvetarna från Stockholm. Huvuddelen av metoduppsatserna utgörs numera av tillämpningar av kvalitativ metod.

- En annan fråga som varit aktuell under åren gäller ifall uppsatserna i huvudsak skall fokusera på metodproblem eller om det också är acceptabelt att presentera avhandlingspromemorior som även ägnar stort utrymme åt kunskapsproblem och teori. Avsikten har nog hela tiden varit att det i första hand är metodfrågor som skall betonas eftersom det finns andra nationella fora för de mer allmänna avhandlingspromemoriorna (t.ex. Statsvetenskapliga förbundets årsmöte). Det har dock vid återkommande tillfällen funnits anledning att understryka detta. Så skedde också i samband med 1998 års reform när Jan Teorell och Peter Esaiasson initierade en sådan avgränsning.
- I takt med att det tillkommit fler institutioner med examinationsrätt på doktorsnivå i statsvetenskap har deltagandet vid internaten breddats till att omfatta i stort sett alla institutioner som har sådana rättigheter. Karlstad, Luleå och Jönköping har dock i stort sett saknat representation och detsamma gäller Mittuniversitetet som i stället valt att samarbeta med Åbo Akademi i metodfrågor. Utöver statsvetare har även doktorander i offentlig förvaltning vid Förvaltningshögskolan i Göteborg och doktorander i freds- och konfliktkunskap vid Uppsala universitet deltagit. Vid enstaka tillfällen kan även doktorander i andra ämnen ha deltagit.
- Till att börja med var det bara Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg som arrangerade internaten men från 1989 tillkom Umeå och sedan 2001 Örebro. År 2010 var Växjö arrangörsort för första gången.

VARFÖR HAR METODINTERNATET KUNNAT BIBEHÅLLA SIN STÄLLNING?

På andra platser i denna skrift diskuteras och summeras statsvetenskapens utveckling i Sverige under de senaste 40 åren. Förutom att fler universitet än tidigare har examinationsrätt på forskarutbildningsnivå är nu också ämnet mer teoretiskt och metodologiskt mångfasetterat. Det finns

inte heller några gemensamma mallar i fråga om teori- eller metodkurser. Överhuvudtaget finns mindre av nationell samordning av det slag som förekom i anslutning till att metodinternatet inrättades. Ämnets internationalisering har säkert bidragit till detta, med allt mer omfattande medverkan vid bl.a. internationella konferenser och kurser. Därmed följer ämnets förändring samhällets utveckling i stort: Från den nationella standardisering och strävandena efter enhetlighet, som präglade decennierna närmaste efter andra världskriget, till den post-industriella erans pluralism, fragmentering och internationalisering. De senaste årens Bolognaanpassningar med en mer systematisk Mastersnivå och ett minskat intag till forskarutbildningarna i statsvetenskap har också medfört utmaningar för olika försök till nationell samordning.

Trots dessa förändringar har det gemensamma metodinternatet kunnat bibehålla sin relevans. Detta har skett trots att de ursprungliga motiven för internatet inte längre är relevanta. Idag finns bred metodologisk kompetens vid de miljöer som har forskarutbildning i statsvetenskap i landet. I stället tycks det som om att det – i fragmenteringens tidevarv – alltjämt finns stora behov av gemensamma arenor. Statsvetenskapliga förbundets årsmöte är en sådan och det nationella metodinternatet en annan. Vid metodinternatet ges möjlighet att fördjupa metodkunskaperna, men lika viktigt är säkert dess funktion som mötesplats för de nyantagna doktoranderna och den första inskolningen i hur man möter andra statsvetare.

INBLICKAR I ETT METODINTERNAT – 2010 ÅRS TRÄFF I ÖJABY HERRGÅRD

2010 års metodinternat arrangerades av statsvetenskap vid Linnéuniversitetet på Öjaby herrgård, strax norr om Växjö. 24 doktorander och 8 lärare från Linnéuniversitetet och universiteten i Linköping, Lund, Uppsala, Göteborg, Stockholm och Umeå samlades för att under två dagar diskutera metodpapper. Huvuddelen av arbetet skedde i fyra grupper men utöver detta bjöds deltagarna också på inblickar i aktuell metodutveckling: Stefan Dahlberg från Göteborgs universitet presenterade opinionslabbet och experimentell metod medan Sven Oskarsson, Uppsala universitet, talade under temat ”Tvillingstudie: genetiska betingelser på politiska attityder och beteenden”.

Bland de metodpapper som diskuterades dominerade kvalitativa fallstudier av olika slag. De flesta papper hade tydlig koppling till det egna

avhandlingsämnet. Mångfalden av ansatser och ämnen var betydande. Papperens metodfokus hindrade inte att frågor om teori och övergripande design också hade en framträdande roll i diskussionerna. Notabelt är vidare att av 24 papper var 19 författade på engelska. Diskussionerna i en av de fyra arbetsgrupperna hölls också på engelska.

Deltagare och lärare vid 2010 års statsvetenskapliga metodinternat i Öjaby herrgård

Informeranter

Professor *Gunnel Gustafsson*, professor *Sören Holmberg* (som också tillhandahållit dokumentationen om det första metodinternatet), professor *Leif Lewin*, professor *Henrik Oscarsson*, professor *Olof Petersson* och docent *Jan Teorell* samt ytterligare ett stort antal kollegor som tillhandahållit uppgifter i smått och stort.

Tack från författarna för alla värdefulla upplysningar och kommentarer.